
TÜRKİYE İLTİCA VE SIĞINMA HAKKI

2009 İZLEME RAPORU

İHAD

Ocak 2010

İçindekiler

<u>İçindekiler.....</u>	<u>1</u>
<u>Giriş.....</u>	<u>3</u>
<u>Yöntem.....</u>	<u>4</u>
<u>1- Sınır geçişlerinde yakalanan ve gözaltına alınan mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>5</u>
<u>2- Yakalandıkları bölgelere göre mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>3- Uyruklarına göre yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>4- Sınır dışı edilen mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>5-Yaşamını kaybeden mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>7</u>

<u>İçindekiler.....</u>	<u>1</u>
<u>Giriş.....</u>	<u>3</u>
<u>Yöntem.....</u>	<u>4</u>
<u>1- Sınır geçişlerinde yakalanan ve gözaltına alınan mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>5</u>
<u>2- Yakalandıkları bölgelere göre mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>3- Uyruklarına göre yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>4- Sınır dışı edilen mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>6</u>
<u>5-Yaşamını kaybeden mülteci, sığınmacı ve göçmenler.....</u>	<u>7</u>

Giriş

Mülteci ve sığınmacıların Avrupa ülkelerine geçmek amacıyla kullandıkları Türkiye 2009 yılında da cazip transit geçiş ülkesi olma özelliğini korumuştur. On binlerce mülteci, sığınmacı ve göçmen Türkiye'nin kara ve deniz sınırlarında yakalanmış, gözaltına alınmış ve önemli bir bölümü sınır dışı edilmiştir.

Ege ve Akdeniz kıyılarından Yunanistan adalarına ulaşmaya çalışan mülteci, sığınmacı ve göçmenler insan tacirlerinin elinde bir oyuncak haline gelerek ölümcül deniz kazalarında yaşamlarını yitirmektedir. Dolayısıyla mülteci ve sığınmacıların can güvenliği bakımından en riskli bölgeler Akdeniz ve Ege kıyıları olmaktadır.

Avrupa Birliği'nin yasadışı göç hareketlerine karşı almış olduğu sert ve acımasız önlemler yüzünden Türkiye gibi "baraj" özelliği bulunan ülkeler sığınmacı akını ile başa çıkamaz hale gelmektedir. Geçmiş yıllarda olduğu gibi 2009 yılında da Avrupa Birliği sığınmacı ve göçmenlerin yasadışı hareketliliğine karşı Türkiye gibi transit ülkelerin göç önleyici rollerini güçlendirmeye devam etmekte, binlerce sığınmacı için kabul merkezlerinin oluşturulmasına finansal destekte bulunmaktadır.

Türkiye'nin 1951 BM Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Uluslararası Sözleşmesine koyduğu coğrafi çekince devam ederken, Asya ve Afrika'dan gelen on binlerce mülteci, sığınmacı ve göçmenin yasal, hukuki ve insani sorunlarıyla tek başına uğraşması imkansızdır.

Türkiye'de sığınmacıların tahammül sınırlarını çok zorlayan uzun mülakat süreleri ve ilticaya erişimin önündeki ağır bürokratik engeller yüzünden sığınmacılar belirsizlikle dolu koşullarda hayatta kalma mücadelesi vermekte, sığınma prosedürüne dahil olmaya çalışmaktadır.

Uluslararası iltica ve sığınma hukukuna göre düzenlenmiş bir sığınma mevzuatına sahip olmayan Türkiye'de 1994 yönetmeliği ve AB uyum müktesebatı bağlamında yayınlanan 2006 genelgesi gibi yasal düzenlemeler mülteci ve sığınmacıların hukuki, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. 2009 yılında Yabancı Misafirhaneleri ve Uydu kentlerdeki mülteci ve sığınmacıların içinde buldukları insani ve fiziki koşulların yetersizliği güncelliğini korumuş, Kırklareli Barınma Merkezi ile Kumkapı Misafirhanesi çıkan olaylarla sıklıkla kamuoyu gündemine gelmiştir.

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği (İHAD), 2009 "İltica ve Sığınma Hakkı İzleme" raporunda Türkiye sınırlarında yakalanan, alıkonulan, geçici sığınma hakkından yararlanarak Misafirhanelerde ve Uydu Kentlerde gözetim altında tutulan, sınır geçişleri esnasında yaşamını yitiren ya da haklarında sınır dışı kararı verilen mülteci ve sığınmacıların toplam sayıları ve menşe ülkeleri ile ilgili olarak istatistiki bilgilere yer vermektedir.

Ayrıca raporda, BMMYK ve resmi makamların yayınladıkları sayısal bilgilerin yanı sıra mülteci ve sığınmacıların karşılaştıkları hak ihlallerine vurgu yapılırken, savunuculuk temelli faaliyet yürüten STK'ların çalışmalarına da ayrıntılı olarak değinilmektedir.

Yöntem

Rapor mülteci, sığınmacı ve göçmenler hakkında uluslararası standartların belirlediği tanım ve kriterleri dikkate alarak hazırlanmaktadır ve ulusal mevzuatın öngördüğü sınırlı tanımlara bağlı kalmamaktadır.

Sınır geçişlerinde kolluk güçleri tarafından yakalanan kayıt dışı mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin toplam sayıları ile ilgili resmi yetkililer tarafından açıklanan rakamlar ile basına yansıyan rakamlar arasındaki tutarsızlıklar devam etmektedir.

Yakalama olaylarında kolluk güçlerinin son derece hızlı hareket ederek ve yabancı uyruklu kişileri gerektiği gibi bilgilendirmeyerek derhal sınır dışı işlemini başlatması her zaman basına yansımamaktadır. Sığınma başvurusu hakkı bulunan ve bu isteğini dile getiren yabancı uyruklu kişilerin maruz kaldığı durum, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüğü olan "geri gönderilmeme" ilkesinin açık bir ihlalidir.

İHAD, izleme raporunu hazırlarken bu tutarsızlıkları da dikkate alıp basın yayın organlarını her gün tarayarak elde ettiği verilerle İçişleri Bakanlığı, BMMYK ve Genel Kurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan sayısal bilgileri karşılaştırmakta, böylece yakalanan ve sınır dışı edilen mülteci, sığınmacı ve göçmenlerle ilgili gerçeğe yakın sayıya ulaşmaya çalışılmaktadır.

İLTİCA VE SİĞİNMA HAKKI İLE İLGİLİ GENEL DURUM

1. BÖLÜM : 2009 YILINDA TÜRKİYE'YE GELEN MÜLTECİ VE SİĞİNMACILAR

1- Sınır geçişlerinde yakalanan ve gözaltına alınan mülteci, sığınmacı ve göçmenler

2009 yılında mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin yakalanıp gözaltında tutulmaları ile ilgili ulusal mevzuatta herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır. Geçmiş yıllarda olduğu gibi yasadışı giriş ve yasadışı çıkışlar¹ ile geçici ikamet için belirlenmiş olan kentin izinsiz terk edilmesi durumlarında² yabancı uyruklu kişiler gözaltına alınmakta ve haklarında yasal işlem yapılmaktadır. Gözaltına alınan mülteci ve sığınmacıların yukarıda belirtilen ihlaller nedeniyle tutulmalarının yanı sıra sığınma prosedürüne dahil olanlar yasal işlemleri tamamlanıp uydu kentlere yerleştirildiği gibi aralarında sınır dışı işlemi başlatılarak sınır dışı yapılan çok sayıda kişi de bulunmaktadır.

Genelkurmay Başkanlığı kayıtları ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından ulusal basın yayın organlarına verilen bilgiler ve İHAD tarafından ulusal basın-yayın organları taranarak elde edilen verilere göre Suriye, İran, Irak, Gürcistan, Yunanistan ve Bulgaristan kara-deniz sınır geçişlerinde yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin sayısı yaklaşık **28.355** olarak tespit edilmiştir.

Bu rakamların gerçeğe yakın rakamlar olduğu düşünülse de resmi çevrelerin kamuoyuna açıkladıkları rakamlar çoğu kez farklılıklar gösterdiği için yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmen sayısının bu rakamın çok daha üzerinde olması muhtemeldir. Açıktır ki Türkiye'de sınır geçişlerinde yakalanan mülteci ve sığınmacılar hakkında ortak bir kayıt ve izleme sistemi oluşturulması gerekmektedir.

Yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenler, yakalama işleminin gerçekleştiği ilin emniyet müdürlüğüne bağlı yabancılar şubesi ve pasaport şubesine sevk edilerek işlemleri yürütülmektedir. Avrupa dışındaki bölgelerden ülkeye giriş yaparken yakalanan sığınmacıların paralel prosedür gereği buldukları ilin emniyet müdürlüğü yabancılar şubesine ve aynı anda BMMYK Türkiye Ofisine başvurarak iltica sistemine dahil olmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte resmi makamların yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmen sayıları hakkında çoğu kez birbirini desteklemeyen farklı rakamlar telaffuz etmeleri, yabancı uyruklu kişilerin sınır bölgelerinde ilticaya erişimlerinde sorunlar bulunduğunu göstermektedir.

16 Nisan 2009 günü Akdeniz'de seyir halinde olan Türk Kuru Yük Gemisi PINAR/E Malta açıklarında yakıtı biten 2 botta Nijerya, Gana ve Somali uyruklu yaklaşık 142 mültecinin yardım çağrılarına karşılık vererek mültecileri almak üzere harekete geçmiştir.

İtalya ve Malta makamlarının seyrettiği ve birbirlerini suçladıkları olayda Türk Gemisi uzun süredir açık denizde aç, susuz ve bitkin düşen mültecileri kurtararak olası büyük bir insani felaketi önlemiştir. Ağır yaralı olan mülteciler daha sonra helikopterle alınarak

¹ Pasaport Kanunu Madde 34

² Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatları Hakkında Kanun Madde 25

hastaneye sevk edilirken İtalyan makamları uzun süren temaslar sonucu mültecileri aşamalı olarak gemiden alıp Sicilya Adasına götürmeyi kabul etmişlerdir.³

2- Yakalandıkları bölgelere göre mülteci, sığınmacı ve göçmenler

İHAD, Kolluk Güçleri tarafından yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin kullandıkları en yoğun giriş ve çıkış güzergahlarını izleyerek aşağıdaki tabloda yansıtmaktadır. Görüleceği gibi mülteci ve sığınmacılar hem giriş ve hem de çıkış açısından coğrafi olarak Türkiye'nin tüm kara ve deniz sınırlarını kullanmaya çalışmaktadır.

Adana, Afyon, Ağrı, Aksaray, Ankara, Antalya, Ardahan, Artvin, Aydın, Balıkesir, Bitlis, Bursa, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Erzurum, Erzincan, Gaziantep, Hakkari, Hatay, Iğdır, İstanbul, İzmir, Kars, Kayseri, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mardin, Mersin, Muğla, Muş, Nevşehir, Rize, Sakarya, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Tekirdağ, Tokat, Trabzon, Uşak, Yalova, Yozgat, Van

3- Uyruklarına göre yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenler

Türkiye'ye giriş yapan mülteci ve sığınmacıların menşe ülkelerindeki çeşitlilik 2008 yılına göre artış göstermekle birlikte yoğunlaşan mülteci nüfusunda Afganistan, Irak, Somali, Filistin uyruklular dikkat çekici bir yüzdeye sahiptir.

Afganistan, Arnavutluk, Avustralya, Azerbaycan, Bangladeş, Bulgaristan, Burundi, Burkino Faso, Burma, Doğu Türkistan, Dominik Cumhuriyeti, Cezayir, Çeçenistan, Çin, Endonezya, Eritre, Estonya, Fas, Filipin, Filistin, Fransa, Gambia, Gine, Güney Afrika, Gürcistan, Hindistan, Irak, İngiltere, İran, Kamerun, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Kongo, Kore, Lübnan, Mısır, Moldova, Moritanya, Myanmar, Nahcivan, Nepal, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Panama, Romanya, Ruanda, Rusya, Senegal, Seylan, Somali, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Sri Lanka, Tacikistan, Tanzanya, Togo, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Ukrayna, Umman, Ürdün, Yemen, Yunanistan

4- Sınır dışı edilen mülteci, sığınmacı ve göçmenler

Kolluk güçleri tarafından sınır geçişlerinde yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin 2009 yılındaki sınır dışı işlemlerinin büyük bölümü iltica sistemine dahil olmadan sınır karakolları tarafından ülkelere zorla geri gönderilmektedir. Dolayısıyla temel sorunlardan biri olan bu sınır dışı işlemleri mülteci ve sığınmacıların iltica prosedürüne erişimlerini engellemekte ve keyfi bir uygulamaya dönüşmektedir.

İHAD tarafından ulusal basın-yayın organlarının yıl boyunca izlenmesiyle elde edilen verilere göre 2009 yılında zorla sınır dışı edilen mülteci, sığınmacı ve göçmenlerden oluşan toplam sayı yaklaşık **5462**'dir.

Bununla birlikte sınır dışı edilen mülteci ve sığınmacıların gerçek sayısının belirlenmesinde İçişleri Bakanlığı kayıtlarının esas alınması gerekmekte ise de resmi makamlar bu konuda düzenli bir bilgilendirme yapmamaktadır. Dolayısıyla basına yansıyan verilerin çok üzerinde sınır dışı işlemlerinin yapılmakta olduğunu tahmin etmek güç değildir.

³ <http://www.cnnturk.com/2009/dunya/04/20/turk.gemisinin.kurtardigi.gocmenler.italyada/523243.0/>

Önemli bir ayrıntı olarak 2009 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti karasularında yaşanan yakalama ve sınır dışı vakalarına değinmek gerekmektedir. KKTC makamlarının BMMYK tarafından iltica hakkı tanınmış Iraklı mültecileri sınır dışı etmesi geniş yankı uyandırmıştır.⁴

5-Yaşamını kaybeden mülteci, sığınmacı ve göçmenler

Basın-yayın organlarına yansıyan bilgilere göre 2009 yılında misafirhane ve kabul merkezlerinde çıkan olaylar da dahil olmak üzere yasadışı sınır geçişlerinde toplam **43** yabancı uyruklu kişi hayatını kaybetmiştir.⁵ Fakat deniz kazalarında kaybolan ve cesetlerine ulaşılamayan mülteci, sığınmacı ve göçmenler de dikkate alındığında bu rakamların artacağı tahmin edilmektedir.

Özellikle Akdeniz ve Ege karasularında yaşanmakta olan sınır geçişi olaylarında hayatını kaybeden sığınmacı sayısı 2009 yılında önemli bir yüzdeyi oluşturmaktadır. Bununla birlikte trafik kazaları, kaçak işçi olarak çalışırken yaşanan iş kazaları ve cinayet sonucu hayatını kaybeden mülteci ve sığınmacıların durumları dikkat çekmektedir. Kimi vakalarda yaşamını yitiren kişilerin arasında BMMYK tarafından statüleri onaylanmış mülteci ve sığınmacılar da bulunmaktadır.

Akdeniz karasularında 2009 yılının en dramatik deniz kazası yaşanmış ve İtalya ulaşmaya çalışan mülteci ve sığınmacıların buldukları iki teknenin Libya açıklarında batması sonucu yaklaşık 300 kişinin boğularak hayatını kaybettiği rapor edilmiştir.⁶

⁴ KKTC'de faaliyet gösteren Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı (KTİHV) ve Mülteci Hakları Derneği (MHD) tarafından 7 Eylül 2009 tarihinde yapılan açıklamaya göre Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) sığınma başvurusu yapmış veya yapma girişimde bulunmuş en az 19 Iraklı sığınmacı KKTC makamları tarafından sınır dışı edilmişlerdir. KKTC iç hukuk mevzuatının ilgili hükümleri yaşamsal risk altında bulunan mülteci ve sığınmacıların kendi ülkelerine sınır dışı edilemeyeceğini öngörmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. www.ktihv.org/Tr

⁵ Çanakkale'nin Ayvacık ilçesi sahilinde güvenlik güçleri tarafından bulunan kimliği belirsiz 1erkek cesedi Bursa Adli Tıp Kurumuna gönderilmiştir.(13.01.2009 Milliyet) İzmir'in Dikili ilçesinde balıkçılar 1 erkek cesedi bulmuş, cesedin, yasa dışı yollardan Yunanistan'a gitmeye çalışan yabancı uyruklu bir kişiye ait olduğu belirtilmiştir. (15.01.2009 Star).Muğla'nın Bodrum İlçesi'ne bağlı Akyarlar Köyü sahilinde, Yunanistan'ın İstanköy (Kos) Adası'na geçmeye çalışan 6 yabancı uyruklunun cesetleri bulunmuştur. İstanbul, Zeytinburnu semtinde Afganistan uyruklu 1 kişi, oturduğu apartmanın bodrum katında ölü bulunmuştur. (02.02.2009 Yeni Şafak) Yine İstanbul Zeytinburnu'nda Çeçen uyruklu sığınmacı Ali Osaev vurularak öldürülmüştür. (27.02.2009 Haber7.com)

Van Böğrüpek Köyü Liz Deresi yasadışı yollardan giriş yaptıkları esnada soğuktan donarak ölen 3 kişinin cesedi bulundu. (11.03.09 Merkür Haber-Van). Kocaeli'nin Gebze İlçesi'ne bağlı Balçık Köyü'nde tahta paleti imalathanesinde çıkan yangında Türkmenistan uyruklu oldukları tahmin edilen göçmen işçilerden 3'ü yaşamını yitirdi. (26 Mart 2009, Birgün) Muğla Valisi Ahmet Altıparmak, yasa dışı yollardan yurt dışına çıkmak isteyen İran uyruklu 8 mülteci/sığınmacı taşıyan zodyak botun battığını bildirmiştir. (29.05.2009 Timetürk) Zeytinburnu'nda Çeçen uyruklu 1 kişi, kimliği belirsiz kişi ya da kişilerin silahlı saldırısına uğrayarak hayatını kaybetmiştir. (18 Haziran 2009, Zaman) İzmir'in Menderes ilçesine bağlı Özdere sahili açıklarında 1 yabancı uyruklu kişinin cesedi bulunmuştur. (30 Haziran 2009, Zaman) Diyarbakır'da Kulp-Muş karayolunda Afganistan ve Pakistan uyruklu mültecileri taşıyan minibüs kaza yapmış, 3 kişi ölmüştür. <http://www.ntvmsnbc.com/id/24985719/>

İran Sınırı'nda, İran'dan Türkiye'ye yasa dışı olarak geçmeye çalışan 1 İran vatandaşının İran askerleri tarafından açılan ateş sonucu öldürüldüğü bildirilmiştir. <http://www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID> Aydın'ın Didim İlçesi'nde, 27 Eylül'de battığı belirlenen bir teknedeki kayıp 4 yabancı uyruklu kişinin cesedi bulunmuştur (3 Ekim 2009, Hürriyet Gazetesi) Aydın'ın Didim İlçesi Taşburun Mevkii açıklarında, mülteci ve göçmenler taşıyan botun batması sonucu 3 kişi boğularak yaşamını yitirmiştir (23 Ekim 2009, Milliyet Gazetesi) Bodrum'un Turgutreis Beldesi Akyarlar mevkinde arama kurtarma çalışması başlatan Sahil Güvenlik ekipleri 7 mültecinin cesedine ulaşmıştır. http://www.yarimada.net/gazete/index.php?option=com_content&view=article&id=4296:7-kacain-oeluemueyle-sonuclanan-olayla-lgl-goezaltina-alinan-2-k-tutuklandi-&catid=22:gundem&Itemid=52

⁶ Libya açıklarında İtalya'ya ulaşmak isteyen mültecileri taşıyan iki ayrı teknenin batması sonucu onlarca kişinin öldüğü, yüzlerce kişinin kayıp olduğu bildirildi. Yetkililer ilk açıklamalarında 21 kişinin olayda öldüğünü duyurmuştu. Ancak, Uluslararası Göç Örgütü, en azından 300 kişinin boğulmuş olduğunu duyurdu. (Kaynak: ntvmsnbc.com, 01.04.2009)

2. BÖLÜM : MÜLTECİ VE SİĞINMACILARIN ARŞILAŞTIKLARI BAŞLICA SORUNLAR

Coğrafi sınırlama ve Non-refoulment ilkesi

1951 BM Cenevre Sözleşmesindeki coğrafi sınırlama nedeniyle Türkiye iltica ve sığınma hakkından yararlanmak isteyen binlerce kişiyle ilgili ülke ayrımı yapmakta ve bu uygulamalar ayrımcılığa neden olmaktadır. Non-refoulment (geri gönderilmeme) ilkesi, kendi ülkesine iade edildiği takdirde yaşamsal risk altında kalacak olan sığınmacıların iadelerini kesinlikle yasaklamasına rağmen Türk makamlarının sınırdışı işlemlerde bu kurala uymakta yeterince hassas davranmadıkları bilinmektedir.

İltica Prosedürü ve İltica Yasası Hazırlıkları

1951 Sözleşmesi'nin mülteci ve sığınmacıların iltica ve sığınma hakkını düzenleyen hükümleri uyarınca Türkiye yasadışı yollardan ülkeye giriş yapan yabancı uyruklu kişilerin iltica başvurusu hakkını tanımaktadır.⁷

Mülteci ve sığınmacıların genel olarak yasadışı yollardan ülkeye giriş yapıyor olmaları ve durumlarını gösteren herhangi bir belgeye sahip bulunmamaları, sığınma prosedüründen yararlanmalarına engel değildir. Dolayısıyla sığınma hakkı ve başvurusu ile ilgili tüm bilgilerin uluslararası standartlara göre kendilerine verilmesi gerekmektedir.

Sığınma prosedürüne dahil olabilmek bakımından karşılaşılan sorunlardan biri, gözetilene tutulan sığınmacıların prosedüre erişimlerinin neredeyse imkansız hale getirilişi, sığınmacıların anladıkları bir dilde ihtiyaç duydukları bilgilerin verilmemesi ve hukuki yardıma erişimlerinin engellenmesidir. Bu yönüyle bakıldığında sığınma başvuruları konusunda uzman kişilerin ve eğitilmiş çevirmenlerin gözetilene tutulan sığınmacıları da içine alacak biçimde görevlendirilmeleri önem arz etmektedir.

İlticaya erişimde yaşanan bir diğer önemli sorun ise, sığınma başvurularını alma konusunda yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamu görevlileri sorunudur ve bu alanda çalışan kamu görevlilerinin sığınma başvurularını usulüne uygun olarak alıp almadıkları veya başvuruları ilgili birimlere zamanında ulaştırıp ulaştırmadıklarının denetlenmesi gerekmektedir.

En önemli ihtiyaç olan ve ulusal iltica ve mülteci prosedürünü belirleyecek yasal düzenleme için 2009 yılında umut verici gelişmelerden biri yaşanmış ve İçişleri Bakanlığı tarafından İltica Yasa Taslağı çalışması başlatılmıştır. İltica alanında ilk defa yasal bir düzenlemeye başlanması, mevcut iltica prosedürünün iyileştirilmesine olanak tanıyabilecektir.

Bununla birlikte uluslararası standartlar bağlamında hukuki bir koruma mekanizması oluşturmak bakımından atılması gereken adımlar bulunmaktadır. Taslağa 2010 yılında son şeklinin verilmesi ve meclis gündemine getirilmesi beklenmektedir.

Yargı Denetimi ve İdari Denetim Sorunları

Yetkili mahkemeler olan İdare Mahkemelerinin iltica ve sığınma sorunları ile ilgili etkili bir yargılama yeteneği henüz gelişmiş değildir ve sınırdışı işlemlerinin yürütmesini durdurumaya yönelik kararların çıkması için başvurucuların aylarca beklemesi gerekmektedir. Dolayısıyla AİHM mültecilerin hukuki koruma talepleri için en makul

⁷ Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, 1994, Madde 4

denetim mekanizması olarak görülmektedir.İdari sorumluluğu bulunan İçişleri Bakanlığı ve diğer yerel mekzanizmalar çoğu kez idari denetim görevlerini yerine getirmemektedir.

İkamet Harçları

Türkiye'ye sığınan mülteci veya sığınmacının Harçlar Kanunu'na göre kendisine verilen geçici ikamet karşılığı altı ayda bir 306 TL ikamet harcı ödemek zorunda olduğu ve 135 TL defter bedeli ile birlikte iki çocuklu bir mülteci ailenin ödemesi gereken harç bedelinin 3.000 TL'yi bulduğu belirtilmiştir. Bu bedelin, en temel insani ihtiyaçlarını karşılamaktan yoksun olan ve zaten çalışma yasağı bulunan mülteciler tarafından ödenmesinin imkansız olduğu görülmektedir.

Eğitim, Barınma ve Sağlık Sorunları

Sığınmacı çocukların ilköğretim olanaklarından yararlandırılması için ikamet harçlarının ödenmiş olması ve kimlik belgesinin alınması gerektiğinden birçok çocuk bu haktan yararlanamamaktadır. Yeni sağlık yasasında sığınmacılar ve göçmenlere sağlık hizmeti verilmesi öngörülmüş olmasına rağmen birçok kabul merkezinde sığınmacıların bu haktan yararlanamadıkları bildirilmektedir. Uydu kentler ve misafirhanelerde sığınmacıların barınma koşulları her durumda yeterli ve sağlıklı değildir.Halihazırda binlerce sığınmacı ve göçmen, sağlıksız otel odalarında ve evlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır.Refakatsiz çocukların barınma sorunları ise SHÇEK tarafından çok sınırlı düzeyde karşılanabilmekte ve bu çocukların yaşam kaliteleri ve sağlıkları hızla bozulmaktadır.

Yabancılar Misafirhanesi ve Kabul Merkezlerinde Yaşanan Sorunlar

7 ilde yapılması öngörülen "kabul merkezlerinin" bazılarının yapımına 2009 yılında başlanmış ve geriye kalan merkezlerin yapımının 2010 yılında devam edeceği belirtilmiştir. Bununla birlikte uydu kentler ve misafirhanelerdeki gözetim koşullarının yetersizliği ciddi bir sorun oluşturmaya devam etmekte ve kimi zaman sığınmacı ve mültecilerin isyanına yol açmaktadır.

Kırklareli Gaziosmanpaşa Yabancı Kabul ve Barındırma Merkezinde tutulan 3 sığınmacı BMMYK tarafından mülteci olarak kabul edilmelerine rağmen 1,5 yıldan beri Gaziosmanpaşa Kabul Merkezinde kötü koşullarda tutulmalarını ve Türkiye'deki iltica sistemini protesto etmek amacıyla açlık grevine başlamıştır. Mültecilerden birinin böbrek hastası olduğu bildirilmiştir. Açlık grevi, Kırklareli Valisinin kampı ziyaret ettiği gün başlamıştır. Greve katılan iki sığınmacının İsveç Hükümeti tarafından mültecilik statülerinin kabul edildiği, buna rağmen merkezde tutulmaya devam ettikleri belirtilmiştir.

Merkezde 18 Eylül 2009 günü çıkan yangın sonrası bazı sığınmacılar, polisler tarafından şiddet ve kötü muameleye maruz bırakıldıklarını ve güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanarak sığınmacıların yaralanmalarına yol açtıklarını, hamile bir kadının çocuğunu kaybettiğini iddia etmişlerdir.⁸

İstanbul Kumkapı Misafirhanesinde tutulmakta olan yüzlerce sığınmacı, iltica ve sığınma işlemlerinde karşılaştıkları keyfi tutum ve bürokrasiden, gıda ve barınma olanaklarının yetersizliğinden ve insani koşullardan yoksun şekilde yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmalarından dolayı yetkilileri protesto etmişlerdir.⁹

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz www.multeci.net <http://www.milliyet.com.tr/Guncel/HaberDetay.aspx?>

⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz www.bianet.org

Mahkeme Kararları

Hukuk dışı yöntemlerle gerçekleştirilen sınır dışı işlemlerine karşı yargı yoluyla mücadele eden aktivistler ve hukukçular 2009 yılında bazı önemli yargı kararlarının alınmasında rol oynamışlardır.

İçişleri Bakanlığı tarafından hakkında sınır dışı kararı verilmiş olan Filistin uyruklu mülteci İslam H.M. Asalya, MAZLUMDER'in girişimleri sonucu serbest bırakılmıştır.

12.08.2009 günü İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şubesi ekipleri tarafından evinden alınan İslam Asalya'nın ailesinin başvurusu üzerine MAZLUMDER kararın iptali ve işlemin yürürlüğünün durdurulması için 14.08.2009 tarihinde idare mahkemesinde dava açmıştır.

14.08.2009 tarihli Ankara 15.İdare Mahkemesi kararında "Dava konusu işlemin sınır dışı etmeye yönelik olması ve uygulanması halinde telafisi güç zarar doğurabilecek nitelikte bulunması" gerekçe gösterilerek yürütmenin durdurulduğu belirtilmiştir. Karara rağmen serbest bırakılmayan İslam Asayla, İçişleri Bakanlığı tarafından mevcut ikamet izninin mahkemede ki dava sonuçlanıncaya kadar geçerli sayılacağına açıklanmasıyla serbest bırakılmıştır.¹⁰

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)22 Eylül 2009 tarihli Karimnia kararında, Kırklareli Gaziosmanpaşa Mülteci Barındırma ve Kabul Merkezi'nde alıkonulmakta olan iki İranlı mültecinin başvurusunu haklı bularak Türkiye'yi mahkûm etmiştir. Kabul merkezinde kötü koşullarda tutulan mülteciler hukuka aykırı bir şekilde sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya buldukları için AHİM'e başvurmuşlardı.

Karar metninde, Türkiye'nin düzensiz göç kontrolü ve iltica alanındaki mevzuat ve uygulamalarının temelden değiştirilmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Yaklaşık bir yıldır Kırklareli Gaziosmanpaşa Mülteci Barındırma ve Kabul Merkezi'nde alıkonmakta olan iki İranlı mültecinin Türkiye'ye karşı açtığı davayla ilgili Mahkemenin emsal niteliği taşıyan kararında, başvuruçuların sığınma taleplerinin keyfi olarak engellenmesi ve hukuka aykırı olarak sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarına ilişkin çarpıcı tespitlere yer verilmektedir.

Mahkeme "Yabancılar Misafirhanesi" tabir edilen kapatma yerlerindeki alıkonma uygulamasının hukuka aykırılığına, yargının sınır dışı ve iltica vakalarındaki etkisizliğine ve Türkiye'nin gerekli yasal düzenlemeleri bir an önce hayata geçirmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Mülteci alanında çalışan sivil toplum örgütleri mahkeme kararını değerlendiren ortak bir açıklama yapmışlardır.¹¹

¹⁰ http://www.mazlumderistanbul.org/default.asp?sayfa=haber_detay&haber=706

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz http://ihop.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=184:ortak-basin-aciklamasi-avrupa-nsan-haklar-mahkemesinin-karar-tuerkiye-iltica-sisteminin-iyiletirilmesi-icin-frsat-olmaldr-&catid=25&Itemid=19

3. BÖLÜM : İLTİCA VE SİĞİNMA HAKKI ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

BMMYK, Sivil Toplum Örgütleri ve Üniversitelerin Önemli Etkinlikleri

2009 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) öncülüğünde STK Koordinasyon toplantıları düzenlendiği gibi mülteci hakları alanında faaliyet gösteren kuruluşlar ve üniversitelerin önemli çalışmaları bulunmaktadır.

İnsan Hakları Ortak Platformu öncülüğünde 13 Ocak 2009 tarihinde Ankara'da bir araya gelen ve iltica/sığınma alanında hak savunuculuğu yapan STK'lar çeşitli sorunlar hakkında görüş alışverişinde bulunmuşlardır. BMMYK'nın ev sahipliğinde 14 Ocak 2009 günü Uluslararası Çalışma Örgütü'nde sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmiştir. Dördüncüsü gerçekleşen ve 25 STK'nın katıldığı toplantının ana gündem konusunu 2009 yılında mülteci ve sığınmacıların karşılaşması muhtemel sağlık sorunları oluşturmuştur.

Ege denizinde yaşanan mülteci ölümleri üzerine harekete geçen Yunanistan ve Türkiye'den aktivistler, denizlerdeki mülteci dramına dikkat çekmek ve mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirmek amacıyla bir araya gelerek "Kayiki Hareketini" oluşturmuşlardır. Aktivistler bir basın açıklamasıyla hareketi kamuoyuna duyurmuşlardır.¹²

29 Mart 2009 yerel seçimleri öncesi Mülteciler, belediye başkan adaylarına çağrıda bulunan bir açıklama yaparak mülteci ve sığınmacıların sorunlarına sahip çıkılmasını istemiştir.¹³

2 Mayıs 2009 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi Santral İstanbul Kampüsünde, "İnsan Hakları Bağlamında Mülteci Hakları" semineri düzenlenmiştir. Seminer Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) ve Uluslararası Af Örgütü ortaklığı ile Bilgi TOG' un "Karanlığa Karşı Tepkiler; Mülteciler" başlıklı etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.¹⁴

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, Nisan 2009 tarihinde yayınladıkları "İki Arada bir Derede" isimli raporun ardından Türkiye'deki Mültecilerin durumunun iyileştirilmesi için uluslararası bir kampanya başlatmıştır. Örgüt Türkiye'nin çeşitli illerinde imza kampanyaları organize etmiştir.¹⁵

BMMYK ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 12-15 Mayıs tarihlerinde Erzurum'da "Kabul Tarama ve Barınma Merkezlerinin Yönetimi ve İşletimi Hakkında" seminer düzenlenmiştir. Toplantı gündemi; kabul tarama ve barınma merkezlerine erişim ile ilgili kurallar, merkezlerdeki fiziksel koşullar, merkezlerin yönetimi ve merkezlerde STK'ların rolü konularından oluşmuştur.

20 Haziran Dünya Mülteciler Günü çeşitli etkinlik ve basın açıklamaları ile anılmıştır. Bu amaçla Türkiye'de mülteci alanında çalışan örgütler bir araya gelerek "Avrupa'nın Kapısında Görmezden Gelinen Hayatlar" konulu ortak bir basın açıklaması gerçekleştirmiştir.¹⁶ Ayrıca Mülteciler Günü nedeniyle, İstanbul, Ankara, İzmir, Niğde ve

¹² <http://www.multeci.org.tr/index.php/basn-acklamalar/109--basin-aciklamasi-28022009-kayiki-hareketi-mdba-012009>

¹³ <http://www.multeci.org.tr/index.php/basn-acklamalar/113-basin-aciklamasi-26032009-yerel-secimler-ve-snmaclar-mdba-022009>

¹⁴ http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?view=article&catid=74%3Aмуелтесі-аланında-уаплан-еткінліклер&id=904%3ABilgi+%C3%9Cniversitesi+Santral%C4%B0stanbul+Kamp%C3%BCs%C3%BC+M%C3%BCiteci+Haklar%C4%B1+Semineri+-+Bilgi+TOG&option=com_content&Itemid=103

¹⁵ http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?view=article&catid=74&id=920&option=com_content

¹⁶ <http://www.ihad.org.tr/aciklama-multeci09.php>

Van da çok sayıda etkinlik düzenlenmiştir.¹⁷

Mülteci-der 11-12 Mayıs 2009'da Dokuz Eylül Üniversitesi Bahar Şenlikleri'nde mülteci konusuna ilişkin bilgi içeren broşürlerinin dağıtıldığı bir stantta yer almıştır. Ayrıca Mülteci-der ve Mülkiyeliler Birliği İzmir şubesinin ortaklaşa düzenlediği etkinlikte mülteci ve sığınmacıların yaşadıkları sorunlara değinilmiştir.¹⁸

21 – 24 Temmuz 2009 tarihleri arasında Van'da BMMYK tarafından İçişleri Bakanlığı'nın işbirliği ile "Karşılama ve Konaklama Merkezlerinin Faaliyeti ve Yönetimi" konulu seminer düzenlenmiştir. Seminerin amacının, Karşılama Merkezlerinin kurulması için tasarlanan şehirlerin, yerel kapasitesini geliştirmek olduğu ifade edilmiştir.¹⁹

BMMYK Türkiye Temsilciliği tarafından 2008 yılında başlatılan "Güzel Sanatlar-Üniversiteler Mültecileri Anlatıyor" projesi kapsamında Başkent, Bilkent, Doğuş, Erciyes, Gazi, Mersin, Mimar Sinan, Kocaeli, Süleyman Demirel, ve Maltepe Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakültelerinin katılımıyla üretilen çeşitli eserler Ankara'da düzenlenen resepsiyon ve sergiyle tanıtılmıştır. Mültecilik konusunda toplumsal farkındalık sağlamak amacıyla gerçekleştirilen proje çerçevesinde üretilen eserler, sığınmacılarla dayanışma ve misafirperverlik temalarını işlemektedir.²⁰

Mülteci ve Sığınmacıların hakları için savunuculuk yapan sivil toplum örgütleri tarafından 20 Ekim 2009 tarihinde Ankara'da ikamet harçları ile ilgili ortak basın açıklaması yapılarak ikamet harçlarının kaldırılması talep edilmiştir.²¹

Uluslararası Af Örgütü, BM denetiminde bulunan Irak'taki Mahmur kampında bulunan mültecilerin gönüllü olarak geri dönüşlerinin sağlanması için ihtiyaç duyulan güvenli koşulların oluşturulmasını isteyen bir açıklama yapmıştır.

Açıklamada, Türkiye'nin de taraf olduğu uluslar arası sözleşmelere göre herkesin ayrıldığı ülkesine kendi isteği ile dönme hakkının güvence altına alındığı ve geri dönüşlerin tamamen gönüllü ve özgür bir biçimde gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmıştır.²²

Helsinki Yurttaşlar Derneği (HYD) Mülteci destek programı kapsamında hazırlanan Mültecilerin Sesi bülteni düzenli olarak yayınlanmaya devam etmiştir. Türkiye'deki mülteci ve sığınmacıların yazılarının, onlarla yapılan röportajların yer aldığı bülten, Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki dilde hazırlanmaktadır.²³

Türkiye'de yaşayan Çeçen Mültecilerin ikamet sorunları ile ilgili İmkander birtakım girişimlerde bulunmuştur. İmkander Merkezi tarafından yapılan açıklamada; Çeçen mültecilerin yaklaşık bir yıldır uzatılmayan oturma (ikamet) problemlerinin çözümlenmesi için üst düzey girişimlerde bulunduğu belirtilmiştir. Görüşmeler sonucu resmi yetkililer tarafından bütün Çeçenlerin istisnasız olarak ikametlerinin uzatılacağına dair kendilerine bilgi verildiğini ifade eden dernek yöneticileri, çalışma izni problemlerinin de çözülmesi için girişimlerde bulunacaklarını dile getirmiştir.²⁴

Mülteci alanında çalışan sivil toplum örgütleri 20 Temmuz 2009 tarihinde Ankara Best Otel'de toplanarak çeşitli konularda değerlendirmelerde bulunmuştur. SGDD'nin çağrısı

¹⁷ <http://www.multeci.net/modules.php?name=News&file=article&sid=364>

¹⁸ <http://www.multeci.org.tr/index.php/haberler/haberler-2009/117-muelteci-der-dokuz-eyluel-ueniversitesi-bahar-enliklerindeydi>

¹⁹ <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=215>

²⁰ <http://www.unhcr.org.tr/MEP/index.aspx?pageId=215>

²¹ <http://www.ihad.org.tr/aciklama-multeci271009.php>

²² <http://www.amnesty.org.tr/ai/node/1092>

²³ Bültenin son sayısına ulaşmak için http://www.hyd.org.tr/staticfiles/files/multecilerin_sesi_bahar_2009.pdf

²⁴ <http://www.kavkazcenter.info/tur/content/2009/07/27/4618.shtml>

üzerine yapılan toplantıda, Mülteci Konseyi oluşumu, ülke örnekleri ve yasal mevzuatta karşılaşılan sorunlar tartışılmıştır.

Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Programı (MiReKoc) tarafından Türkiye'ye yönelen göç ve sığınma hareketlerine dair olgulara ve politika önerilerine işaret etmek ve bu bağlamda Türkiye'de akademik çevre, politika üretkenler, uygulayanlar ve sivil toplum aktörleri arasında etkin bir tartışma alanı oluşturmak üzere bir araştırma çalışması yayınlanmıştır.

Söz konusu çalışmada Türkiye'ye yönelen göç ve sığınma hareketleri bağlamında düzenli ve düzensiz göç, sığınmacılar ve mültecilerin durumu ile Türkiye'nin göç ve sığınma politikalarına değinilmektedir.²⁵

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi öncülüğünde mülteci hukuku ve mülteci sorunları temalı bir dizi eğitim programı düzenlenmiştir. Ekim 2009' da Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından "İnsan Hakları Bağlamında Mülteci Sorunu" başlıklı konferans gerçekleştirilmiştir.

19 Ekim 2009 tarihinde BMMYK ev sahipliğinde Ankara'da gerçekleşen STK Koordinasyon Toplantısında son gelişmeler değerlendirilmiştir. Toplantıda, Türkiye'den iki mültecinin başvurusu üzerine açıklanan AİHM kararı, hazırlık aşamasındaki iltica yasa tasarısı, refakatsiz yabancı çocukların durumu, Mülteci Konseyi oluşum çalışmaları ve STK'ların faaliyetleri ele alınmıştır.²⁶

Kasım 2009'da ise ODTÜ Uluslararası Gençlik Topluluğu tarafından organize edilen "Türkiye'de ve Dünyada Mülteciler" konulu panele BMMYK ve UAÖ temsilcileri katılmışlardır. İstanbul'da gerçekleştirilen iki günlük eğitim programında UAÖ, Mülteci-der ve BMMYK uzmanları eğitimi olarak yer almıştır.²⁷

İzmir'in Seferihisar ilçesi açıklarında 8 Kasım 2007 tarihinde meydana gelen ve yaklaşık 50 mültecinin yaşamını yitirdiği deniz kazasının yıldönümünde Mülteci-Der tarafından basın açıklaması yapılarak Ege denizindeki facialara dikkat çekilmiş ve sığınmacıların içinde buldukları çaresizlik ortamından kurtarılmaları için çağrı yapılmıştır.²⁸

Mülteci Hakları İle İlgili Uluslar arası Heyetlerin Türkiye Ziyaretleri

2009 yılında Türkiye'ye Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonundan gelen heyetler çeşitli temaslarda bulunmuşlardır.

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg, mülteciler ve azınlıkların insan hakları durumu hakkında bilgi edinmek amacıyla altı günlük bir ziyaret için Türkiye'ye gelmiştir. Ankara, İstanbul ve İzmir'de sivil toplum örgütleri ve resmi yetkililer ile görüşen Hammarberg, 1 Temmuz'da Fenerbahçe Çeçen Mülteci Kampını ziyaret etmiş ve Çeçen Mültecilerin hukuki ve insani sorunları hakkında bilgi almıştır.²⁹

Hammarberg İzmir ziyaretinde ise Mültecilerle Dayanışma Derneği ofisinde sivil toplum örgütleri ile bir araya gelmiştir.³⁰

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkzn http://www.mirekoc.com/staticfiles/files/Policy_Brief_Final.doc

²⁶ www.ihad.org.tr

²⁷ <http://www.amnesty.org.tr/ai/multeci-etkinlikleri>

²⁸ <http://www.multeci.org.tr/index.php/basn-acklamalar/154-ortak-basin-aciklamasi-12122009-seferihisar-kazasnn-2-yldoenuemue-mdba-062009>

²⁹ <http://www.waynakh.com/tr/2009/07/hammarberg-cecen-multecileri-ziyaret-etti/>

³⁰ <http://www.multeci.org.tr/v4/index.php/haberler/121-nsan-haklar-komiseri-thomas-hammarberg-ziyareti>

Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Jacques Barrot ve İsveç Göç Bakanı Tobias Billstrom Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ı Ankara'da ziyaret etmiş ve ziyaretin ardından Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) ortak sorunları olarak göç akınlarının üstesinden gelme ve yasadışı göçle mücadele kapsamında işbirliğini artırma kararı alınmıştır.

Türkiye ve AB uluslararası külfet paylaşımı, dayanışma ve ortak sorumluluğa dair taahhütlerin yerine getirileceği beyanında bulunmuşlardır. Ayrıca nüfus hareketleri, göç, iltica ve vize konularına ilişkin düzenli bir diyalog kurmak, toplumlar arası iletişimi teşvik etmek üzere vize politikaları hakkındaki ilişkileri geliştirmek, Türkiye ve Avrupa toplulukları arasında geri kabul anlaşmaları yapmak ve bu anlaşmaları yürürlüğe koymak üzere uzlaşmaya varıldığı açıklanmıştır.³¹

Raporlar

UAÖ Türkiye'deki Mülteci sorunu hakkındaki raporunu açıklamıştır. "*İki arada bir derede, Türkiye mültecilere koruma sağlamıyor*" başlıklı raporda Türkiye'deki mülteci mevzuatından kaynaklanan hukuki, yasal ve insani sorunlara ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Uluslararası iltica hukuku standartları çerçevesinde atılması gereken adımlar ve hukuki koruma için ulusal hukukta yapılması gereken düzenlemelere ilişkin öneriler de raporda dile getirilmektedir.³²

Helsinki Yurttaşlar Derneği Mülteci Destek Programı ve İltica, Sığınma ve Göç Örgütü (ORAM) tarafından ortaklaşa hazırlanan "Emniyetsiz Sığınak" adlı rapor yayınlanmıştır.³³

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün son 18 ayda yasadışı göçmenler ve insan kaçakçılığı ile ilgili verileri haber ajanslarınca yayınlanmıştır. Buna göre EGM, 2009 yılının ilk altı ayına kadar toplam 557 insan kaçakçılığı organizasyonunun ortaya çıkartıldığını ve 38 ayrı çetenin bin 295 elemanının gözaltına alındığını bildirmiştir. Emniyet birimleri ayrıca son 18 ayda toplam 5 bin kaçak göçmenin ise operasyonlarda yakalanarak sınır dışı edildiğini belirttiler.³⁴

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Thomas Hammarberg'in, 28 Haziran - 3 Temmuz tarihlerinde İstanbul, İzmir ve Ankara'ya yaptığı ziyaretin ardından hazırladığı rapor yayınlanmıştır. Hammarberg, raporun mülteci hakları konularının ele alındığı bölümünde mülteci ve sığınmacılarla ilgili prosedürün Avrupa Konseyi normlarına göre yeniden düzenlenmesini önermektedir.

Raporda 2008 yılında İran ve Irak'a iade edilen mültecilerin sayısının kaygı verici olduğu belirtilmiştir. Mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve sığınmacılara yönelik insan hakları ihlal başvurularının ciddiyle takip edilmesi gerektiğini belirten Hammarberg, sınır polislerine verilen eğitimin kalitesinin artırılmasını istemiştir.³⁵

Avrupa Göçmen Hakları Ağı MIGREUROP, Avrupa sınırları boyunca bir dizi araştırma yaparak "Avrupa'nın Katil Sınırları" isimli raporu Kasım 2009'da yayınlamıştır. Türkiye-Yunanistan sınırına da yer verilen raporun hazırlanmasına Mülteci-Der de destek vermiştir.³⁶

AB 2009 İlerleme Raporunda düzensiz göç ve iltica konularına yer verilmiş ve devam eden sorunlar tanımlanmıştır. Türkiye'nin düzensiz göç konusunda çok önemli bir transit ve hedef ülke olmaya devam ettiğine değinilen raporda, yasadışı göçmenler için kalacak

³¹ <http://www.haberfx.net/basbakanlikta-yasadisi-goc-ve-iltica-toplantisi-haberi-111155/>

³² Rapora ulaşmak için. <http://amnesty.org.tr/yeni/multeciraporu.pdf>

³³ <http://www.hyd.org.tr/?pid=750>

³⁴ http://www.aksam.com.tr/2009/07/15/haber/guncel/5010/utanc_ticaretinin_haritasi.html

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.coe.int/t/commissioner/WCD/latestDocuments_en.asp

³⁶ <http://www.migreurop.org/IMG/pdf/Rapport-Migreurop-nov2009-en.pdf>

yer konusunda 290 kişilik bir ek kapasite sağlayan ve böylece toplam kapasiteyi 2.881'e çıkaran iki yeni misafirhanenin açılması olumlu karşılanmakta ancak yeterli bulunmamaktadır.

AB raporunda Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Sözleşmesi ve ilgili 1967 Protokolündeki coğrafi sınırlamalarını korumaya devam etmesi eleştirilirken adil, eşit ve tutarlı biçimde ilticaya ilişkin usullere ve adli yardıma erişim, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) personeline erişim, iltica işlemlerine erişimde bekleme süresinin kısaltılması ve resmi kararlara karşı yargı yoluna başvurulması temel sorunlar arasında gösterilmiştir.³⁷

Soru Önergeleri

Milletvekili Gülten Kışanak tarafından İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın cevaplama istemiyle Türkiye'deki mülteci sorunlarına ilişkin soru önergesi hazırlanmıştır.

TBMM Başkanlığına sunulan ve İçişleri Bakanı tarafından yazılı olarak yanıtlanması istenen soru önergesinde; özellikle 7/11/2003 tarihinden sonra Türkiye'ye gelecek olan veya bu tarihe kadar giriş yapmış ancak BMMYK Türkiye Temsilciliğine kayıt olmayan İranlıların sığınma prosedürüne dahil edilmeyerek, mülteci/sığınmacılara tanınan haklardan yararlandırılmamaları sonucu ülkelerine iade edilmelerine ilişkin uygulamalara dikkat çekilmiştir.³⁸

Milletvekilleri Sabahat Tuncel ve Ufuk Uras Kumkapı Misafirhanesi'nde barınan göçmenlere yönelik "kötü muamele"yi bir soru önergesiyle Meclis gündeme getireceklerini bildirmişlerdir.³⁹

³⁷ http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf

³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-8690s.pdf>

³⁹ <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/117623-milletvekilleri-kumkapi-misafirhanesini-meclise-tasiyor>

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
HYD	Helsinki Yurttaşlar Derneği
HRW	İnsan Hakları İzleme Örgütü
İHAD	İnsan Hakları Araştırmaları Derneği
İHD	İnsan Hakları Derneği
İHGD	İnsan Hakları Gündemi Derneği
İHH	İnsan Hak ve Hürriyetleri, İnsani Yardım Vakfı
İHOP	İnsan Hakları Ortak Platformu
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MAZLUMDER	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÜLTECİDER	Mültecilerle Dayanışma Derneği
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STGM	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
UAÖ	Uluslararası Af Örgütü